

# FAŠIZEM SMRTNI SOVRAŽNIK MIRU IN SVOBODE

## TRAGIČNA SLIKA TERORJA V NEMČIJI IN V ITALIJI

V ječah in v koncentracijskih taborih "tretjega rajha" nad 225 tisoč ljudi

Liparski otoki so svetovno znana mučilnica za opozicionalce. — Fašistični teror v Španiji

HITLER in Mussolini se oglašata za osvoboditelja. Prvi trdi, da ni bila Nemčija nikdar svobodnejša kakor je danes. Drugi se hvali, da je ustvaril iz Italijanov svoboden, zdrav, nase ponosen narod in iz zapostavljeni Italije respektirano cesarstvo.

Resnica je, da ni bilo ljudstvo Nemčije in Italije še nikoli tako zasluženo duševno in gospodarsko, kakor je danes.

Organizacija Labor Chest for Relief and Liberation of Workers of Europe je objavila statistiko, ki jasno priča, kakšna je svoboda v Nemčiji in v Italiji. V Nemčiji je —

105 koncentracijskih taborov;

225 tisoč ljudi v ječah;

40 tisoč v koncentracijskih taborih;

65 ljudi je bilo obsojenih v smrt radi preprica;

38 žensk je bilo eksekutiranih, ali pa v zapori mučenih

toliko, da so si same vzele življene.

Pomanjkanje je danes v Nemčiji večje kot kdaj prej od leta 1922 naprej.

Tisoče političnih jetnikov je bilo in je šikaniranih in mučenih. Mnogo so jih rabili v jetniških taborih pobili, v uradne zapiske pa zabeležili, da so bili ustreljeni na poskus pobega, ali pa so so izvršili samomor. Koliko je bilo takih slučajev, ne vse nihče, kajti obiski so prepovedani, pa je sorodnikom nemogoče izvedeti resnico.

Svoboda tiska in govora je pod Hitlerjem zatra veliko bolj kakor je bila pod Bismarckom. Časopisje poroča le, kar mu nalaga minister propagande. Življenje vseh ljudi v Nemčiji od zibel da groba regulira diktatura.

Zdrave moške politične jetnike, ki so "nepokorljivi", zadrževali sterilizacijo, da jim s tem načinom in z drugimi mučenji izbijejo iz glav "odporne misli" in kvarne ideje "protidrži".

Kako bestjalno muči Mussolinijeva diktatura politične jetnike na Liparskih otokih, je znano vsemu svetu. Divjala je par let širom Italije, predno je zbita opozicijo in jo zadušila v jetniških kletkah, z umori, s požigi in z ricinovim oljem. Nove sredstvo ji ni bilo prebaransko. Slovencem in Hrvatom je prepodvala celo moliti v materinem jeziku, razdejala njihove dvoranje in uničila vse njihove kulturne ustanove. Nikdar ni bila v moderni dobi nobena podjavljena narodnostna manjina zatirana bolj brezobjirno, kakor so Slovenci in Hrvati pod Italijo.

V Avstriji se vzdržuje klerofašistična diktatura edino s

(Nadaljevanje na 3. strani.)

## Morilci v Tampi po enim letu še vedno svobodni

Zvečer dne 30. novembra 1935 je v Tampi, Florida, imela sestanek skupina socialistov in drugih progresivcev, ki so razpravljali o kampanji proti korumpirani mestni upravi. Tampa je mesto igralnic in bordelov kot v tolški meri malokatero drugo ameriško mesto. Tampa vladajo že mnogo let grafterji najniže vrste. V boju proti njim so progresivi ustanovili posebno stranko in njeni člani so se imenovali "moderni demokrati". Pripravili so ji tudi socialisti, v veri, da bodo pod njenim imenom ljudstvo lagile pridobili za boj proti reakcionarni, koruptni administraciji, kakor pod svojim. Na omenjeni sestanku je nemadoma udrl krdelo policij. Sedem udeležencev so odveli na policijo, kjer so jih zaslišali in nato izpuštili. Trije izmed teh — Shoemaker, Eugene F. Poulot in Sam D. Rogers — so bili zunaj policijske postaje napadeni in potisnjeni v avtomobil, ki je nato drvel z njimi na samoten prostor 14 milj od Tampe. Tu so stregali obleko z njih in jih pretepal z jermenji in krepeljci. Nato so jih povajali v vroči smoli. Shoemaker je obležal v jarku nezavest. Ostala dva sta se po več urah mukoma priplazila do ljudi in sporočila o napadu in mučenju. Prosila sta jih, da naj gredo po Shoemakerja, katerega so nato prepeljali v bolnišnico. Vsled ran je dobil zastrupljenje v nos, ki mu jo odrezali. Njegovo

stanje pa je bilo tako kritično, da mu življenja klub odreza noge niso mogli rešiti. Po devetih dneh muk je umrl. Ostala dva — oba aktivna socialistična agitatorja — sta okrevala.

Ker se oblast v Tampi ni hotela brigati, da bi aretrirala napadalec in jih tirala pred sodišče, je šel tja Norman Thomas in pripomogel, da je začelo o tem brutalnem mučenju in umoru pisati časopisje širom dežele. Na pritisk javnega mnenja, Normana Thomasa in Wm. Greena so bili napadaleci — enajst po številu — koncem konca aretrirani. Vsi napadaleci

so bili policajci, toda ko so napad izvršili, niso bili v "službi". Vsi so člani južnjaške organizacije Ku Klux Klan. Na prvi obravnnavi je bilo obtoženih šest policajev. Pet je bilo obsojenih na 4 leta zapora pod poroštvo. Eden je bil oproščen, ostalih pet pa s polom ni bilo povzvanih na obravnnavo.

Prišli petek je bil v Tampa Norman Thomas in govoril na spominski prireditvi prve obletnice mučenja smrti Joseph Shoemakerja. Izjavil je, da je prišel v to mesto nadaljevati borbo proti KKK in zahtevati pravico za žrtve razrednega boja.

Rooseveltova večina znaša nad

Kongresna komisija, ki je preiskovala Townsendovo penzijsko gibanje, je ugotovila, da je njegov načrt praktično neizvedljiv. To je razumljivo, kajti tudi ako bi bil izvedljiv, bi bil sedanji kongres proti visokim pokojninam. Dejstvo kljub temu je, da kapitalistična družba že po svoji naravni more nuditi ljudstvu socialne varnosti.

Poleg svojih ugotovitev o načrtu samem navaja kongresna komisija razna druga dejstva o Townsendovem gibanju, ki so javnosti itak znana. Na primer, da je bilo Townsendovo gibanje zlat rudnik za raketirje, kajti raketirje so nato prepeljali v bolnišnico. Vsled ran je dobil zastrupljenje v nos, ki je in da so se mu v guljenju

Izgleda, da je zadovoljstvo nad zmago demokratske stranke in načelnikom njene liste med organiziranim delavstvom še nekam splahnelo, kajti pred seboj vidi isti brezobjirni boj

ne le z delodajalcji, ampak prav tako z demokratskimi in republikanskimi oblastmi, kajtor zmeraj.

Naravno, da se v takem razpoložju ugibanje "novi" stranki, ki se bi vojevala proti demokratski in republikanski, nadaljuje. Najglasnejši so zdaj v tej diskuziji socialisti in komunisti. Farmer-labiori v Minnesota, progresivi v Wisconsinu, in nova Labor Party v New Yorku so ostale skupine, oziroma tri glavne skupine, ki pridejo pri eventualni akciji za ustanovitev splošne farmarske delavske stranke najresnejše v upoštev.

Prošli petek je bil v Tampa

Norman Thomas in govoril na

spominski prireditvi prve ob-

letnice mučenja smrti Joseph

Shoemakerja. Izjavil je,

da je prišel v to mesto nadalje-

vati borbo proti KKK in za-

htevati pravico za žrtve raz-

rednega boja.

### Nauk prošlih volitev

Pri volitvah 3. novembra je bil Roosevelt glasom končoveljavnih uradnih podatkov, ki jih je zbrala in publicirala Associated Press dne 9. decembra, 27,752,309 glasov. Rooseveltova večina znaša nad

(Nadaljevanje na 5. strani.)

## Townsendov pokret korito "slabih karakterjev"

Kongresna komisija, ki je preiskovala Townsendovo penzijsko gibanje, je ugotovila, da je njegov načrt praktično neizvedljiv. To je razumljivo, kajti tudi ako bi bil izvedljiv, bi bil sedanji kongres proti visokim pokojninam. Dejstvo kljub temu je, da kapitalistična družba že po svoji naravni more nuditi ljudstvu socialne varnosti.

Poleg svojih ugotovitev o načrtu samem navaja kongresna komisija razna druga dejstva o Townsendovem gibanju, ki so javnosti itak znana. Na primer, da je bilo Townsendovo gibanje zlat rudnik za raketirje, kajti raketirje so nato prepeljali v bolnišnico. Vsled ran je dobil zastrupljenje v nos, ki je in da so se mu v guljenju

bil dodatne vsote, ki jih sploh ni v knjigah, na primer iz dodatkov Townsendovega glasila. Ko se je Clements s "penzijo" zadost preskrbel, je odstopil. Komisija pravi, da so vsi vodilni funkcionarji Townsendovega gibanja jemali pod označbo "plača" pretirano visoke vsote, poleg pa sq si plačevali še visok "komisen" od dobavljenih članarin in zaračunalnimi organizacijami vse svoje izdatke.

Townsendovo gibanje je eden izmed mnogih dokazov, kako lahko je naivno ameriško publiko vleči za nos in kako težko jo je pridobiti v pošteno gibanje za izboljšanje razmer, ki jih je pregledala kongresna komisija, toda v resnici je do-

kakor je socialistično gibanje. Z encstavnim obljubljanjem penzij po \$200 na mesec se je tem raketirjem posrečilo blizu več sto tisoč ljudi in jim vleči denar iz žepov. Stari ljudje, ki bi lahko svoje zadnje dolarje pametno porabili, so dajali po pet, ali deset dolarjev in tudi več "notorično slabim karakterjem s temno prosljsto" samo zato ker so jim obljubljili penzije po \$200 na mesec. Žal, da so ogoljufani ljudje edini, ki so kaznovani, kajti raketirji znajo varati tako, da jim zakon ne more in tudi noče do živega. Taka je kapitalistična družba in dr. Townsend ni proti nji.

Townsendovo gibanje je eden izmed mnogih dokazov, kako lahko je naivno ameriško publiko vleči za nos in kako težko jo je pridobiti v pošteno gibanje za izboljšanje razmer, ki jih je pregledala kongresna komisija, toda v resnici je do-

## Jugoslavija žoga v gospodarski tekmi

### VOJNE PRETNJE IMPERIALISTOV



Berlin in Rim vedno pretita in Pariz ter London venomer tolakta in trošita čas. Kajti provokatorji in imperialisti, katerim roji po glavi le instinkt po osvajjanju, svojih natur nikoli ne spremene.

## PAKT MED NEMČIJO IN ITALIJO ZA RAZDELITEV TRGOVINSKIH SFER V JUGOVZHODNI EVROPI

Prodiranje nemške trgovine in industrije v Jugoslavijo. — Stroji in tehniki v plačilo za živila

O BISKI, ki so jih izvršili v Jugoslavijo nemški ekonomski diktator in predsednik rajhbanke dr. Hjalmar Schacht, dalje Hitlerjev minister za propagando in nemški industrijski svetovalci, niso bili zmanj, kajti gospodarski odnosaji med Nemčijo in Jugoslavijo so postali v tem letu veliko tesnejši kakor so bili prej. In zdaj se, da bo Nemčija dobila v Jugoslaviji še mnogo koncesij, posebno ako se bosta Italija in Nemčija držale njune nedavno sklenjene pogodbe za kooperativno trgovsko in industrialno ekspanzijo teh dveh fašističnih velesil v podnavigske dežele in v jugovzhodni Evropi sploh.

Doslej je posebno v srbskem delu Jugoslavije dominiral francoski kapital. Skoro vsi rudniki v Srbiji so posest francoske industrije. Tudi v ostali Jugoslaviji so se po vojni francoski interesi močno zasidrali. Zdaj pa jih preti izpodriniti Nemčija in je to v precejšnji meri že doseglj.

Zo gospodarsko nadavlado v Jugoslaviji tekmujejo Francija, Nemčija, Italija in Anglija. Italija ima z Jugoslavijo veliko trgovino. Nemčija je doslej ni imela toliko, ampak ker rabí živil, posebno žito, Jugoslavija pa industrialne izdelke, so možnosti, da bo dobila Nemčija v Jugoslaviji prvo, ali vsaj drugo trgovinsko mesto na škodo Francije in posebno še, kar se industrialnega uvoza tiče, na škodo Čehoslovačke.

Nemške firme dolgujejo Jugoslaviji za rude in druge sировine ter žito precej milijonov, ki jih vsled sedanjega finančnega stanja Hitlerjeve države ne morejo plačati. Dr. Schacht je šel v Beograd in Jugoslaviji predlagal, da naj nemške obveznosti porabi z naročanjem nemških strojev, pa se bodo dolgovali na ta način poravnati. Pogajanja so uspela in sklenili so, da nemška Krupova firma zgradi v Zenici v Jugoslaviji moderno železolivarno za vsoto \$4,000,000. V nji bodo izdelovali razni predmeti iz železa — toda ne v vojne namene, pravi minister Milan Stojadinović, dočim drugi vir trdi, da bo tovarna urejena tako, da se jo lahko v čimkratjev času preuredi v livarno za topove, šrapnele in drugo vojno opremo.

Dr. Schacht se že več mesecev trudi pridobiti Jugoslavijo v gospodarski pakt, po katerem se bi naslonila popolnoma na nemško industrijo in trgovino in bi svoj dinar vsoglasila z nemško valuto, namesto s francoskim frankom. Schacht jugoslovanske vladne kroge prepričuje, da jih ni treba graditi svoje industrije, ker bodo dobivali izdelke iz Nemčije ceneje, v zameno pa naj Nemčiji pošljajo srovnine, žito, les in živilo. Dasi je v teh prizadevanjih že veliko pridobil, so jugoslovanski gospodarski krogi večnom zgraditev svoje industrije.

Schacht dokazuje, da bi bilo to za Jugoslavijo kvarno. Sama naj topi le svoje rude, industrije pa zgradi toliko, kolikor jo potrebuje za svojo obrambo. Agrikulturo naj preuredi v smislu po-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

## PRIPRAVE, KI NISO BILE ZAMANJ

Pol milijona dolarjev, ki so odmaknila in nato začela vajih kompanije in policijski uradni izdali za nakup solzavic in sličnih plinskih bomb, ni bilo padu je bil en delavec ubit in mnogo ranjenih toliko, da so jih peljali v bolnišnico. Kako je mogoče, da se po takoj veliki "delavski" zmagi dne 3. novembra že zmerom vrše napadi na delavce? Saj je Pennsylvania vendar demokratična država! Morda pa so socialisti v pravem, ki trdijo, da je bila zmaga 3. novembra vresje napad na delavce. Agrikulturo naj preuredi v smislu po-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

## KDO BODO GRADITELJI DELAVSKE STRANKE?

Na gornji naslov odgovarja članek na tej strani in članek na 2. strani. Le ako je gibanje v poštene namene v rokah poštenih ljudi, mu je zajamčeno, da ne zagazi v posest raketirjev, kajti raketirjev se je pogrenilo mednje na primer dr. Townsendovo gibanje. O slednjem je poročilo na 1. strani.

Citajte v tej številki podatke o grozotah, ki jih uganja fašizem v Nemčiji in v Italiji in zdaj v Španiji, v Avstriji in kjerkoli se je prikopal do moči.

Dalje je v tej številki pričenčen članek o

# PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE.

NAROČNINA V Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za nôl let \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobitelje v številki tečočega tedna.

## PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.  
Established 1906.Editor..... Frank Zaitz.  
Business Manager..... Charles Pogorelec.  
Assistant Business Manager..... John Ra. Jr.

## SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

## PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.  
Telephone: ROCKWELL 2864.

### Newyorški starogardisti se ne morejo umiriti

Skupina v New Yorku, ki je prošlo par let postala znana pod označbo "stara garda", je storila svoječasno za socialistično in unijsko gibanje toliko, da ne več, kot katerakoli druga skupina v ameriškem delavskem pokretu. Toda vse njene prejšnje zasluge je ne morejo oprostiti tega, kar počne skozi prošli sedem mesecev. Majca meseca je bil razkol v New Yorku — zaradi nepotovanja obeh skupin na clevelandski konvenciji — gotova stvar in od tedaj sta New Leader in židovski dnevnik Forward v boju proti socialistični stranki čezdaj bolj brezobzirna. New Leader, ki je bil nekoč list, da je čitalce veselilo prijeti ga v roko, piše zdaj tako zavito v nakahan oblatiti stranko, za katero je nekoč agitiral, in v napadih na njenega bivšega predsedniškega kandidata Normana Thomasa, da ne zaostaja v tem načinu boja za najogabnejšimi žurnali.

Naravno, da ima stara garda veliko vzroka za pritožbe in grajo proti Thomasu in današnjemu vodstvu socialistične stranke. Toda še veliko več ga ima to vodstvo proti stari gardi, ker je planirala skok v demokratsko stranko v prilog agitacije za Roosevelt, skrajnega južnjaškega reakcionarja Garnerja in governerja Lehmania.

New Leader se hvali, da je dobila American Labor Party v New Yorku 274,924 glasov, "Norman Thomas pa samo 86,897 glasov".

To je zvijačno poročanje, kajti čemu rab! New Leader v svojem slučaju označbo "American Labor Party" namesto Roosevelta, za katerega so bili oddani omenjeni glasovi, v cinizmu o socialističnih glasovih pa socialistično stranko ignorira in imenuje le Norman Thomasa?

Unije s starogardisti na čelu, ki so ustanovili v New Yorku American Labor Party, so zbrale v agitaciji za tri vodilne kandidate demokratske stranke pa sto tisoč dolarjev, ali več, kot dva krat toliko, kot je imela socialistična stranka na razpolago v agitaciji za svoj tiket v vseh Zed. državah. Klub temu je dobil Thomas kot socialistični kandidat v New Yorku blizu 87,000 glasov in socialistični kandidat za governerja Harry W. Laidler 66,233, ali samo 4,000 glasov manj, kot pred štirimi leti, ko je bil kandidat voditelj stare garde Louis Waldman in sta zanj agitirale obe struje enako navdušeno, dočim so starogardisti Laidlerja smešili kjer in kolikor so mogli.

Koliko bi American Labor Party dobila glasov, če bi nominirala za governerja svojega kandidata, namesto da si je podtaknila demokratskega? In koliko, če bi imela delavskoga kandidata za predsednika, namesto demokratskega, za katerega so delovali in prispevali mnogi ameriški multimilijonarji?

Ker je New Leader med slovenskimi delavci priljeno razširjen, je potrebno ta dejstva poudariti. Niti pravi renegati ne bi mogli biti v napadih in v zavijanjih bolj strupeni, kot pa sta omenjena dva lista. Ako se ne umirita, bosta koncem konca prinesla delavskemu gibanju v New Yorku in drugje nič drugega kakor škodo, o sebi pa ustvarila spomin najslabšega slovesa.

V gradnji delavskega pokreta se dogaja veliko takega s čemer je eden ali drugi nezadovoljni. Ampak nihče ne more zahetiti, da bi moralio iti vse natančno po njegovem, drugi pa naj bi kakor lutke capljali za njim. Vsak delavski in vsak drugi časopis ima moralno pravico in časnarsko dolžnost, da poroča o dogodkih, da zastopa svoje smernice in da kritizira, kar smatra za napačno. Toda kadar kak list stremi le po upnjenju gibanja, ki se mu je zamerilo, in se v ta namen poslužuje vsakega sredstva, tedaj to ni več pošten, časten boj, ampak boj, ki bo zabeležen v zgodovini ameriškega delavskega gibanja za enega najgrših poglavij.

### Komedija z Edwardom končana

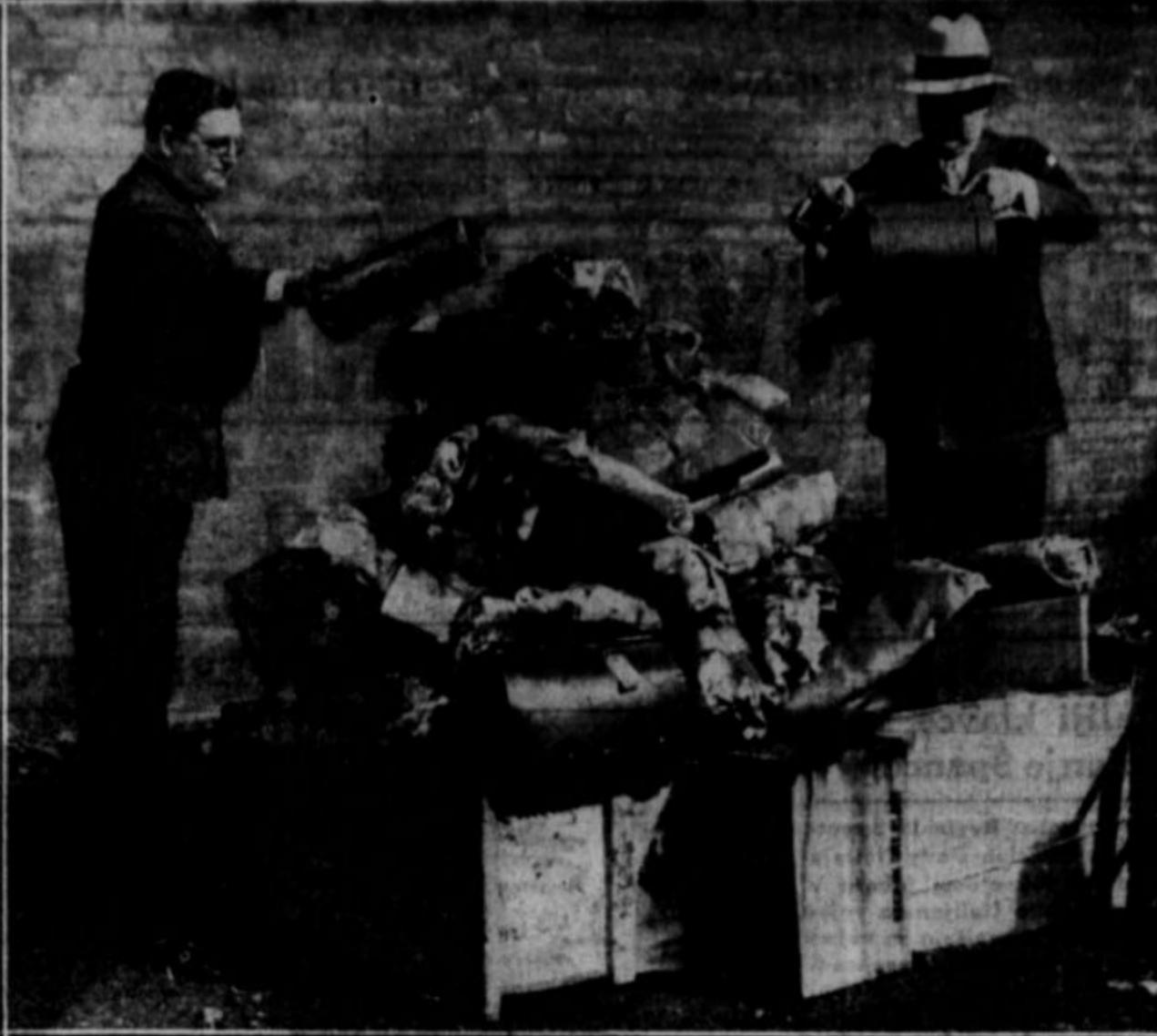
Trušč in vrišč, ki ga je dvignilo predvsem ameriško časopisje in nato več ali manj vse drugo po svetu, se je poleg. Časniški poročevalci bodo odstoplega kralja in njegovo ljubico sicer že zalezovali, ampak časopisje si bo iskalo za senzacionalna poročila druge "pikante" stvari in škandale.

Bivši kralj je bil intimen znanec svoje dame že dolgo in jo vodil po Jugoslaviji, Avstriji in spletu kjerkoli je potoval. Po božni angleški toriji mu tega niso zamerili, češ, fajt je mlad, naj ima veselje! Ampak da se bi z njo poročil, bognedaj, to bi bil greh in največja sramota za ves angleški imperij! Morda bi bil celo razpadel ob tolikem pohujšanju. Kralj pa je storil svojo dolžnost do domovine in odstopil. Baldwin in kralj sta si izmenjala komplimente, kot jih znajo izpuščati iz ust le angleški diplomati, po tihoma pa sta zmerjala drug drugega. "Če bi Edward poročil Simpsonovo, ki ima dva moža živa, bi to za angleško cesarstvo pomenilo smrtno obsodo," je pisalo v svetem gnjevu glasilo anglikanske cerkve.

Ampak če je to ogromno angleško občanstvo, ki se razteza po vsem svetu, res tako šibko, da bi razpadlo zaradi take poroke, se bo sesulo vseeno, kajti molitve ga ne bodo rešile in ne se tako počozen kralj. Izgleda, da tudi hladnim Angležem včasi manjka razsodnosti in pameti. Ustanovili naj bi si republiko, pa bi vrgli predsednika, kadar bi jim ne bil všeč, namesto da zaradi "slabega, nemoralnega" kralja zmešajo toliko godlje, da bi se vsa njihova država lahko potopila v nji.

Največja čednost v diktaturah je izvrševati povelja in se navduševati za duceja ali führerja. Vse drugo je verhoten.

## OBLAST UNICILA ZAPLENJENA NARKOTICNA SREDSTVA



Dasi so narkotična sredstva, ki jih v angleščini označujejo navadno z "dope", v tej deželi strogo prepovedana, je zahteva po njih tolkina, da se jih skrivoma

prodaja za milijone dolarjev na leto. Na tej sliki sta predstavniki oblasti v Chicagu, ki uničujejo zaplenjeni "dope". Vreden je bil \$190,000.

## AKCIJA J. S. Z. V POMOČ ŠPANSKEMU DELAVSTVU

Odzivi na pismen apel eksekutivne JSZ za prispevke v kistori španskemu delavstvu, ki se bori za svobodo, proti socialnim krvicam in s fašistično kontrarevolucijo, so tako zadovoljivi.

Kot smo že omenili v prejšnjih številkah, nam je vseeno, kateri nabiralni agenciji pošljete prispevane v sote. Glavno je, da pomagamo.

Pismo, ki je bilo poslano po naročilu eksekutivne iz urada JSZ vsem društvi naprednih jednot in zvez ter klubom JSZ, se glasi:

### Apel za pomoč španskemu delavstvu!

### Vsem društvom slovenskih podpornih organizacij

Cenjeni bratje in sestre:

Zaano vam je, da španski delavci in kmetje že več mesecev bijeo boj na življenu in smrt proti mednarodnemu fašizmu, ki skušajo spremeniti tudi Španijo v deželo fašistične suzenjstva. V tem boju, ki v juniju nima primere v zgodovini, doprina špansko delavno ljudstvo velikansko žrtvo ne samo za svojo svobodo, marveč tudi za svobodo delavstva po vsem svetu. Nihj zmagajo na naša zmaga, njih poraz naš poraz!

Tudi vam je znano, kako žalostno in izdajalsko vlogo igrajo v španski civilni vojni takovane "demokratične" vlade. Ustavno špansko vlado prečrakano bojkotirajo in ji odrekajo pravico kupovati orožje in drugi material za obrambo. Na drugi strani pa Hitler in Mussolini, ki sta inspirirala fašistični puč v Španiji, ves čas odprt v prikrito zalagata španske fašiste z najmodernejšim morilnim orožjem in letalci.

Z delavskim pozdravom,

### Ekskutiva JSZ.

Pripomba: Prispevke pobirajo tudi predsednik SNPJ Vincent Cañkar in clevelandska federacija SNPJ. Pošljite jih lahko komurkoli. Prilagamo tudi nabiralne pole v svetu načiranja prispevkov med posamezniki. Porabite jih in naberite čim več in čim preje."

To pismo je torej jasno in ne potrebuje nadaljnega tolmačenja. Glavno je, da se odzovemo apelu.

## SLOVENCI V ŠPANSKI LOJALISTIČNI ARMADI

Rojakinja Frances Lagot piše iz Gross Pointe, Mich., sledete:

"Od prijatelja, o katerem nisem čula že precej let, sem dobila pismo iz Španije, ki se glasi:

"Položaj ni tukaj niti zdaleč tako težak in resen kakor piše listi. Ako se ne bodo učesavale druge države, bo ljudstvo kmalu spravilo teh par fašističnih generalov v koš Domačinom pomagamo delavci vseh mogočih narodov. V naši brigadi je tudi precej Slovencev in upam, da jih pride še več sem. Mi bi prav radi čital tukaj tudi vaše slovenske liste, zato Te prosim, da se o-

brneš na uredništva protifašističnih slovenskih listov v Ameriki ter jih prosiš, da pošljete slovenskim miličnikom v Španiji po nekaj izvodov svojega glasila. Je vseeno, kakšne smeri so, samo da ne pišejo v prilog fašistov. Poveš jim lahko tudi, da jim bomo poslali iz Španije potem izvirna poročila.

Iz Amerike ni tu še nič Slovencev, pač pa več drugih amerikanskih delavcev, med njimi nekaj zamorcev."

Pismo je pisalo Dragotin Guštinčič in njegov naslov je Socorro Rojo Internacional, Dalle E. Plaza del Altorano Albeta, Spain.

## AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR 1937

"Ako ne pošljete vašega koledarja do naše decembarske seje, ga ne bomo mogli razpetic naročeno število izvodov," so se glasile prošle dni pritožbe druga za drugo.

Kakor prošlo leto in že večkrat prej, je bil Ameriški družinski koledar dotiskan še sredi decembra. Žal, da nam tudi zdaj ni uspelo dokončati tega dela toliko prej, da bi ustregli sebi in onim, na katerih leži glavno breme razpečavanja.

Ameriški družinski koledar — prvi par tisoč izvodov — smo dobili iz knjigovnice šele prošlo soboto in v torek. Razpolasmo smo ga nemudoma.

Bilo bi kajpada volitko boljše, če bi izšel že koncem novembra. Agitatorjem bi bilo delo znatno olajšano v koledarju bi bilo več razprodane. Zastopniki nas v čimpresiji izdanje koledarja urgirajo od leta do leta. Mi se trudimo, a dela je več, kot ga moremo sproti zmagovati, pa se ga koncem konca nakupiši, in tedaj seveda ne gledamo na ure na praznike. Samo da je nekaj počitka, pa spet nadaljujemo. Tako je bilo i v tem slučaju.

Prepričani smo, da bo ta letnik koledarja razpečevalcem v podrilo, da ga bodo razprodali še z večjo vremenu, kar je nekaj počitka, pa spet nadaljujemo. Tako je bilo i v tem slučaju.

Prepričani smo, da bo ta letnik koledarja razpečevalcem v podrilo, da ga bodo razprodali še z večjo vremenu, kar je nekaj počitka, pa spet nadaljujemo. Razpečevalcem priporočamo, da organizirajo prodajo na hiše do hiše, ker so ga za razpečavanje na decembarskih sejih dobili večinoma prepozno. V to knjigo je bilo vloženega veliko truda in dela in je vredna, da se vsi potrudimo, da tudi pri razpečavanju, kajti izdana ni bila radi dobročka, pač pa našemu ljudstvu v korist.

### Silvestrova zabava klubba št. 1 JSZ

**Chicago, Ill.** — Zabave, ki jih klub št. 1 JSZ prireja na Silvestrov večer vsako leto, so se ljudem toliko priljubile, da smo imeli na vsaki polno dvorano. Obišči Silvestrove zabave si klub ohrani tudi letos. Vršila se bo v četrtek večer 31. decembra v dvorani SNPJ. V gornji bo igral John Kochevarjev orkester in v spodnji Gradišek in Omerza. Vstopnice v predprodaji so po 40c in pri blagajni 60c. Priporočamo, da si jih nabavite v predprodaji, ker si s tem prihranite. Ako vam vstopnic ni še nične ponudil, pridite ali pa pišite ponje John Raku v urad Proletarja.

P. O.

### Za božično darilo kupite svojcem knjige v Proletarčevi knjigarni.

Vodstvo organizacije je ponavadi odsvet članstva. Slabo vodstvo je posledica brezbriznega članstva.

## ŠTIRI NOVE KNJIGE

### CANKARJEVE DRUŽBE

Knjige, ki jih je za leto 1937 izdala Cankarjeva družba so dospele in vsebujejo prvovrstno delavsko štivo. V Ameriki jih razpošilja knjigarna Proletarca. Stanejo \$1.25 s poštino vred. Knjige so sledeče:

- 1.) KOLEDAR Cankarjeve družbe za leto 1937.
- 2.) ROKE ANDREJA PODLIPNIKA. Socialna povest. Spisal Tone Seliškar.
- 3.) ŠTEFKA. Ali kako je družina Suša premagala krizo. Socialna povest. Spisal Ludvik Windber.
- 4.) SPLOŠNA ZGODOVINA SOCIALIZMA IN SOCIALNIH BOJEV. V. zvezek. Spisal Max Beer.

Cankarjeva družba je delavska knjižna ustanova, ki izdaja knjige v korist delavcev. Ustanovljena je bila leta 1930. Pošljite naročnino čimpresiji.

V zalogi imamo še nekaj garnitur knjig Cankarjeve družbe letnika 1936. Vsebuje sledeče knjige: Koledar — Hika brez oken — Med potnikin in mornarji — Splošna zgodbina socializma in socialnih bojev, III. in IV. zvezek.

Skupaj 5 knjig. Cena \$1.40 s poštino vred.

Kdor naroči obo letnika hkrati je cena \$2.50.

A. SERAFIMOVIC:

# ŽELEZNA REKA

ROMAN IZ CIVILNE VOJNE V SOVJETSKI RUSIJI

Prevel iz ruščine za "Proletarca" ANGELO CERKVENIK

(Nadaljevanje.)

Ta poglobljeni, z mrkimi udarci konjskih kopit prepojeni molk je zdajci presek krik bedne matere. Dvignila je svojega otroka, svojega poslednjega otroka, ga prisnila na pri ter se zagnala proti bobneči lavini. Njen krik se je oglušujoče razlegel:

"Smrt! Smrt! ... Smrt!"

Tedaj so vsi, ki so bili tam, zgrabili, kar jim je prišlo v roke, palico, kómat, jopič, drač, ranjenci so dvignili svoje berglje ... v temem obupu so mahali s temi stvarmi proti drveči lavini, mahali so ter drveli v naročje smerti.

"Smrt! S-m-r-r-t!"

Otroci so se prijeli za krila svojih mater ter so drveli za-njimi, kolikor so jim njihove otroške sile dopuščale. Tudi otroci so kričali s svojimi drobnimi glasovi:

"Smrt! Smrt! S-m-r-r-t!..."

Skokama jezdči Kozaki, ki so svoje nemiljeno svetlikajoče se sablje krepko stiskali v svojih rokah, so opazili v meglji temne noči, ki je pokrivala vso pokrajino, brezstene vrste strelcev, ki so se nalik oceanu z neštetičnimi kviški dvignjenimi puškami in tem plapajočimi zastavami valili proti njim ... Spremljalo pa jih je živalsko tulje, oblikuječe se v enem samem strašnem, zlovesčem kriku:

"S-m-r-r-t!..."

Nehote, ne da bi bili počakali na kakšen ukaz, so pritegnili vajeti. Konji so dvignili glave in se uprli na zadnje noge ter obstali kakor pribiti. Kozaki so onemeli ter se, stojet v stremeni, dvignili. Pogledali so na vrste, ki so se jim vedno bolj približevali. Vedeli so, da se ti vražji psi po navadi zažegejo proti sovražniku, ne da bi prej le enkrat ustrelili, vedeli so, da se s sovražnikom radi bojujejo v boju na nož. Odkar so se bosožni spustili z gora, se ta način boja venomer ponavljajo. Kolikokrat so se ponovno pojavili pred njihovimi strelskimi jarki nalik polnočnim strahovom, koliko Kozakov je obleščalo v stepi!

Izva voz, izza tabornih ognjev, kjer so morale biti po domnevi Kozakov zgolj mnogoči slabotnih, neboroženih starčkov, žensk in otrok, so se valile nenehno nove množice, ki so polnilne temno noč s strahotno bobnem in grozecim tuljenjem:

"Smrt! S-m-r-r-t!"

Kozaki, ki so uvideli, da ni ne konca ne kraja nenehoma na novo prihajajočih sovražnikovih množic, so obrnili konje, jih spodbodili ter divje oddirjali. Slišati je bilo, kako se je v gozdu lomilo grmovje in vejevje.

Sprednje vrste bežečih so naposled z mrtvalkim potom na vročičnih obrazih obstali. Pusti, prazni gozd je temno zijal vanje.

XXXVI.

Ze četrtri dan grmijo topovi. Patrole so sporočile Kožuhu, da se je pridružil še neki nov general s topništvo. Poveljniški svet je skenil, da se morajo prebiti sovražnikove vrste; po uspelem predoru pa morajo čete takoj odkorakati, čeprav nista še dospeli z ostali koloni.

Kožuh je zaukazal: Streljanje se mora proti večeru, da se bo sovražnik pomiril, vedno bolj in bolj opuščati. Topovi naj se usmerijo tako, da bodo kroglice padale naravnost in prav v sovražnikove strelske jarke. Tudi točki morajo zvečer umolkniti. Polki se morajo, kakor hitro se bo znočilo, splaziti koliko mogočedalec. Zasesti morajo položaje na gričkih tik pred sovražnikovimi strelske jarki. To premikanje pa se mora izvršiti tako, da neopazno, da se sovražnik ne bo vznemiril. Vsa premikanja čet se morajo do polnoči ure po polnoči brezpogojno končati. Ob eni urri petinštideset minut morajo vse na sovražnikove strelske jarke usmerjeni in naravnani topovi sestreliti v naglem tempu na sovražnika po deset strelov. Po poslednjem strelu napadejo, natančno ob dveh, vse čete sovražnika, polki naskočijo sovražnikove strelske jarke. Konjenica bo tvorila re-

zervo za morebitno pomoč pehoti in za zasledovanje sovražnika.

Iz daljave so se priteplki temni, nizki, ogromni oblaki, ki so obviseli nad stepo. Na obeh straneh so topovi umolknili. Celo streljanje iz pušk je zamrlo. Samo semtretja je zadonel kakšen strel. Zopet se je slíšalo šumenje reke.

Kožuh gleda v temo in posluša. Strela božja! Niti en strel se ne sliši! Vse poslednje dneve in noči je venomer grmelo, in ne trenutek ni ponehalo streljanje ... Ali nameščava nemara tudi nasprotnik napasti? V tem primeru bi se izvršil napad proti napadu, če bi se to zgodilo, bi trepetek presenečenja, na katerega Kožuh računa, postal brezpomenben! Oba napada bi se izjalovila!

"Sodrug Kožuh!"

V izbo je stopil adjutant. Za njim dva vojaka, s puškama, med njimi pa neborožen, bled, droban vojak.

"Kaj pa je?"  
"Nasprotnik pošilja ... Pismo generala Pokrovskega."

Kožuhov pogled se je vsesal v drobnega vojaka. Ta je svobodnejše zadihal. Segel je pod srajco ter začel nekaj iskat. Zaječjal je:

"Ujetnik sem ... Ko smo se umikali, so nas bili ujeti. Sedem nas je bilo. Ostale so mučili do smrti ..."

Nekaj trenutkov je pomolčal. Zunaj je šumela reka. Skozi okno se je videla temna noč.

"Tukaj je pismo. General Pokrovski me je pošteno ozmerjal ..."

Umolknil je, po kratkem premoru pa v zadrugi dostavil:

"... in vas tudi, sodrug Kožuh! Ta naj vas vzame in oni naj vas vzame! je dejal. Tu, tote pismo mu izroči! mi je ukazal."

Kožuhove oči so se kar zaiskrile, ko je z zvitim pogledom in zadovoljnim obrazom prebral vrstice, ki jih je general Pokrovski lastnoročno napisal:

"Ničvredni pes! Oskrnul si čast vseh častnikov ruske vojske in mornarice, ker si se udnjal boljševikom, tem tatovom, tej sodrgi! Zlotvor ti in ničvredni ropar, s tem pismom ti sporočam, da boste ti in tvoji bosonočci žalostno poginili, zakaj daje ne boste prišli. Tvoje čete so obkoljene od mojih čet in od čet generala Heimana! Nikar ne upaj, pasjeverec, da nama boš ušel! Če želiš, da te pomilostimo, to pomeni: Če se zadovoljiš, da te nagradim za tvoje ničvredno ravnanje s službo v kakšni kazenski stotnji, ti ukazujem naslednje: Še to noč moraš na postaji Belorečenskaj predati vse orožje mojim četam, razoroženo sodrga po zvrstti kakšnih pet do šest kilometrov vzhodno od postaje. Kakor hitro boš izpolnil to povleje, mi pošlji poročilo v četrto čuvajnico!"

Kožuh je pogledal na uro, potem pa v temo, ki se je tihotapila skozi okenski okvir v sobo. Bilo je deset minut po eni.

"Zato, so, zatorej, nehalli streljati! General čaka na odgovor!" si je mislil.

Neprehenoma so prinašali poročila od poveljnikov posameznih edinic. Njegovi ukazi so se povsod izpolnili. Četa se ležale tik pred položaji nasprotnika.

"Imenito naključje!" je zašepetal Kožuh.

V tem trenutku je presekal enolično šumeči reke močan konjski dir. Kožuhovo srce je obstalo:

"Nekaj se je pripetilo ... Samo še četrte ure ..." Slišal je, kako je jezdec skočil z zasolega konja.

Sel si je obriral pot z mokrega čela ter mu nagnil sporocil:

"Sodrug Kožuh, zaostali koloni se približujeta." (Dalje prihodnjič.)

Ameriški družinski koledar letnik 1937 je knjiga iz boja za korišči delavstva in proti fašizmu.

## Italijanske in nemške čete v Španiji



Mussolini je avtočasno izjavil, da ne bo pod nobenim pogojem dopustil, da postane Španija "komunistična država". V resnicu je sedanjem civilno vojno izrabili za utrditev italijanske imperialistične politike na račun Španije, njenih otokov in ipanskega Moroka. Španske fašistične rebelle zlagajo z vojnim materialom in ker to ni pomagalo, jim je poslat nove vojne aeroplane z italijanskimi piloti in tisoče mož italijanske armade. Porocajo, da jih je tudi Hitler poslat kakih 10 tisoč in ob enem najnovnejšem bombni letalu. Tako je vmešavanje teh dveh fašističnih velesil spremenilo Španijo res v mednarodno bojišče.

## K DESET LETNICI SOCIALISTIČNE PISATELJICE ZOFKE KVEDER

Ime Zofka Kveder je znano jevala list "Slovenko", prvi slovenski socialistični ženski list, v katerem se je borila za priznanje in emancipacijo žens, zavedajoč se, da je odvisnost žene utemeljena v krivnem družabnem redu. Od tu je šla v Prago, kjer je prevzela uredništvo mesečnika "Domači prijatelj", ki ga je izdajala Vydra, tovarna žitne kave v rečnem vodstvu za slovensko ozemlje. Pod njenim vodstvom je pa list bil mnogo več kot navadna reklama, zanesel je misel za lepo čitivo in zavest narodnosti in socialnih krivic v najoddaljenejo slovensko vas. Okrog "Domačega prijatelja" so se takrat zbirali najmlajši slovenski pripovedniki in pesniki, ki jim je Zofka bila vedno ljubezna vodnica in svetovalka. Spominjam se še, kako sem kot besopet fante težko pričakoval vsak mesec, kjer je videla, da je potrebna pomoč, da je mati prinesla od trgovca poleg zavojčka žitne kave tudi gratis-številko "Domačega prijatelja", ki sem ga jemal seboj na pašo in po njegovem vzoru koval svoje prve nebolegljene verze.

V Pragi se je Zofka seznanila s hrvatskim študentom Lovškom, skoraj bi rekli, da je to naš ženski Cankar. Ne samo, da sta si sodobnika in ju je vezalo iskreno prijateljstvo, tudi njuni življenski usodi sta si slišni. Kakor Cankar, je tudi Zofka že zelo mlada bila prepuščena v širnem svetu sama sebi, a je trdovratno kljubovala vsemu zasmehovanju in zlobnosti, zvesta svojim idealom in se ni zmenila za nič, kaj so o nji govorili. Sledila je svojemu srcu in ljublju, kar se ji je zdelo vredno ljubezni, odkriti in brez zahrbtnosti. Pri tem pa je imela vedno odprt roko in je pomagala povsed, kjer je videla, da je potrebna pomoč, ne da bi jo za to prosi. Dostikrat je svoj zadnji kos kruha delila z lačnim študentom ali je svojo posteljo odstopila delavki ali služkinji, ki je ostala na cesti brez službe. Kakor so Cankarja duševno strle grozote svetovne vojne in internacija v mračnih celicah ljubljanskega gradu in ga je zadnje dni pred smrto prevzela resignacija, tako je Zofko strlo ozračje zagrebaškega okolja zadnja leta njenega življenja, ki ji kljub vsem udobnostim ni moglo dati tega, kar je njeni nemirni in požrtvovani duša vedno iskala. Nekje globoko v svojem srcu je do svojega zadnjega trenutka še ostala na nekdanja, prekrasna Zofka, ki jo bo slovenski proletarij ohranil vedno v hvalnem spominu.

Ena izmed Zofkinih najožnih prijateljev je bila Marta Ta u s k, socialistična poslanka dunajskega parlamenta povojne dobe in odlična javna delavka, ki je v svoji knjigi "Fernambuk und Andrees" napisala svoje spomine na Zofko Kvedrovo, ki jih bomo v naših prihodnjih številkah z njenim dovoljenjem ponatisnili. T. M.

**Clanom kluba št. 4 JSZ**

La Salle, Ill. — Opozorjam vse člane kluba št. 4 JSZ, da se naj udeleži redne seje v petek 18. dec. ob 7:30 zvečer v Slovenskem domu. To je ob enem letnem predavanju in na nji bomo volili odbor. — Frank Karun, tajnik.

**TRAGIČNA SLIKA TERORJA V NEMČIJI IN V ITALIJI**

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pomoč terorja. Vsakega delavca, ki je bil zatožen, da zbirajo prispevke za lojaliste v Španiji, so odsodili na več let zapora. Kdo deli prepovedane liste in ga zlate, je mučen in obsojen v ječo na naporno delo, trdo ležišče in poostren post.

General Franco v Španiji se poslužuje enakih sredstev. Njegovi ljudje odprto izjavljajo, da bo treba pomoriti najmanj milijon Špancev, predno bo mogoče v Španiji uspostaviti "red in mir". Red in mir na pokopališču ...

Vsaka fašistična dežela je ječa in mučilnica. Vsaka fašistična dežela ni samo smrtna sovražnica svobode, ampak trajna nevarnost svetovnemu miru.

Sveta dolžnost vsakega zavednega delavca je, da sodeluje v borbi proti fašizmu — temu največjemu sovražniku človečanstva, miru in civilizacije.

## PAKT MED NEMČIJO IN ITALIJO ZA RAZDELITEV TRGOVINSKIH SFER V JUGOVZHODNI EVROPI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

treb nemškega trga. To je, kmetje v Jugoslaviji naj pridelejejo v prvi vrsti taka žita, kakršnih Nemčija najbolj manjka. Tako bi Jugoslavija izvažala v nemške tovarne že pripravljene kovine, živila, volno itd., nazaj pa bi prejemala v zameno za živila zgotovljene produkte.

Jugoslavija ima znatne bakrene rudnike v Boru, ki jih izrablja od leta 1906 naprej francoski kapital. Rudo izvažajo v topilnice v Franciji, in v povračilo za koncesijo pošilja francoski kapital del bakra nazaj v Jugoslavijo. Premier Stojadinović je nedavno izjavil, da bo moral francoska firma zgraditi topilnico v Boru, ali pa bo ob privilegi. Svinčni in cinkovi rudniki v Trepči so posest angleški družbe in angleški kapital jih izrablja enako kakor francoski bakreni rudniki Boru.

Mnogo tovaren v Jugoslaviji — posebno one, ki so bile zgrajene ali pa reorganizirane po vojni, kontrolira češki kapital. Nemški in avstrijski, ki je bil po vojni večinoma konfisciran, je radičega izgubil svoj nekdaj mogočni vpliv v teh krajih, a zdi se, da se bo v sedanjih razmerah in odnosih v Jugoslaviji spet utrdil. Nemčija storji vse v svoji moči, da s svojo trgovino in industrijo na Balkan ponovno prodre. Če bo delala sporazumno z Italijo, bo tista Francija in Anglia z njune sedanje gospodarske ekspanzije v Jugoslaviji in druge na Balkanu pologoma potisnjene v ozadje.

Ta igra velesil za industrialno in trgovsko zasidranje v Jugoslaviji ima ne samo "zavidljivo lice", ampak tudi opasnosti, o katerih sledi članek v prihodnji številki.

## ŽENA, KI JE ŽIVELA ZA SODRUGA

Dne 7. decembra so iz Terre Haute, Ind., poročali, da je umrla Katherine Debs. Bila je vdova po pokojnem socialističnem vodju Eugenu V. Debsu, ki je umrl 20. oktobra 1926. Starca je bila 79 let. Kakor žene vseh vztrajnih socialističnih agitatorjev, je tudi ona veliko pretrpela. Debs je bil skoraj vse svoje življenje na agitacijskem potovanju in precej časa v zaporih. Svoji ženi torej ni mogel biti tovarš v smislu, kot so možje, ki prihajajo domov po končanjem študija. Debs je bil vedno in vsikdar službenik ljudstva, ne da bi bil najet za to delo. Bilo mu je čisto vse, koliko časa se zamudil na agitacijskih turah. Skrbel je, da mu je stranka plačala zadost za preživljanje žene in sebe. A velikokrat sta stradala.

Mrs. Katherine Debs je bila rojena leta 1857 v mestu Louisville, Ky. Razen ljubljene, ni imela nobenih drugih šol. Vsled pregnanja njenega močnega veliko prestola, ki je tudi ona veliko prestala. Pritoževala pa se ni javno nikoli. Porocila se je z njim leta 1885. Nedvonom bi Debs nikoli ne mogel biti toliko uspeš

# VLOGA POLJSKE V BORBI NEMČIJE PROTI RUSIJI

Poljska republika poskuša biti velesila. Prebivalstvo ima bližu toliko kakor Italija, ampak geografska lega ji ni ugodna, da bi mogla biti odločjujoča država. Poljska je pravzaprav le zagojzda med Nemčijo in Rusijo, in to je glavna njena važnost. Kakorkoli je Poljska velika država, je za izhod do morja odvisna od Nemčije, ki ga ji zdaj lahko vzame čim se ji zljudi. Danes Hitler še ne čuti te potrebe, ker bi s tako vojno za Nemčijo nicesar ne pridobil, tudi ako bi jo končal z malimi žrtvami, kar pa ni verjetno, kajti Poljska bo branila koridor do morja z vsemi svojimi močmi.

Koridor preko Prusije je ena izmed onih točk, v "mironi pogodbji", ki je Hitlerjev "tretji rajh" ni še zavrgel. Ampak storil bo to ko hitro bo smatral, da je prilika ugodna. Glavni namen današnje Nemčije je napasti Rusijo. Naklonjenost Poljske pa ji je pri tem podvetru neobhodno potrebna. Vlada v Varšavi je v negotovosti. Ne more se odločiti, kam bi se obrnila, Nemčiji ne zaupa. Rusiju sovraži. In tako je bil meseca novembra poslan v London poljski minister vnašnjih zadev Beck, da se osloni ob Anglijo, v kolikor ne bi držala Hitlerjeva opora.

"D. P." z dne 14. nov. piše o Poljski v izšerpu iz korespondence delavske-socialistične internacionale med drugim sledi:

"Na Poljskem se opaža znalo politično vrvenje, ki išče nove oblike za uveljavljanje državne oblasti. Do Pilsudskijeve smrti v maju 1935 je ta vodil državno krmilo, ne da bi bil dopuščal demokratično kontrolo. Po njegovi smrti je prevzel v glavnem te posle predsednik Moscicki, vojaškega generala Rudz-Smigly.

Pri volitvah 1935 po znaniem volilnem redu so bile zabranjene vse opozicijske kandidatne liste in vlada je dobila pohlevan parlament, ki nima ugleda med narodom tudi, ker se je udeležila volitev le ena tretjina voliccev. Vladna stranka se je po tem navideznemu uspehu razšla, opozicijske stranke socialisti, demokratični kmetje in nacionalistična desnica so novembra je bil Rydz-Smigly

pa ohranile svoje legalne organizacije. Poizkus, da se med nasledniki Pilsudskega in levičev potom navidez liberalnejše vlade doseže sporazum, se ni obnesel. Kmetiške množice, ki tvorijo večino v tej agrarni državi in z njo zvezani socialistični delavci so zahtevali predvsem vrhnitev popolne demokracije. Izpolnitve je zahteva bila pa za sedanje nosilce državnega vodstva pomenila ne le delitev odgovornosti, ki jo zahteva zase, ampak tudi odstop oblasti tujim rokom. Režim je hotel delavske nemire nezaposlenih po mestih in kmetiške revolte maja meseca tega leta zatreli s tem, da je povstavil vojaški režim. Toda kljub lahkemu izboljšanju gospodarskega položaja zaradi izboljšanja mednarodne konjunkture vlada zaradi preobljedenosti dežele še vedno beda in trenje. Obenem se je pa vidno pomnožilo število pristašev levih strank. Pri podeželskih manifestacijah se je pokazalo, da je demokratično kmetiško gibanje danes najmočnejša politična smer na državi. Pri občinskih volitvah v največjem industrijskem mestu Lodzu, so dobili socialisti absolutno večino, dočim so vladni pristaši ostali na cedilu.

Pol leta že zopet pripravlja zaupnik vladajoče skupine, prejšnji državni tajnik, polkovnik Koc, novo Pilsudskijevo stranko, kateri prisoojajo nekatere vročekrvneži že vnaprej monopolne pravice po vzoru fašističnih sistemov ene stranke, kakor v Italiji in Nemčiji. Torej pripravljajo tudi razpust legalnih opozicijskih strank, ki jim pripada večina prebivalstva? Koc se sicer obotavlja z objavo svojih načrtov. To, kar so v diktatorskih državah izvedla močna reakcionarna gibanja, bi se moralno na Poljskem izvesti z uradnim aparatom proti narascajočemu valu. Namesto tega koraka so zaenkrat potisnili v ospredje novega voditelja vojske Rydz-Smigly, ki doslej ni silil v ospredje, daje pa s tem režimu še bolj kakor doslej vojaški značaj in se opira na vojaštvo. Na narodni praznik, dne 11. novembra je bil Rydz-Smigly

## ZASTAVICE NAMESTO POTNIH LISTOV



Ze v poletju so začeli Amerikanci v Madridu nositi v rokah male zastavice Zed. držav, da jim ni bilo treba na vsakem oglu kazati policijam potnih listov. Od kar pa so prišle fašistične čete tuk Madrida, so skoro vso tuje odili. Američanov je prav malo ostalo. Zastavice nič več ne nadomeščajo potnih listov. Kdor nima pravilne legitimacije, mora iz dežele. Izkazalo se je, da so bili mnogi tuje splošni v službi fašističnega poveljnega Franco.

slovesno proglašen za maršala, da se s tem tudi javno označi kot naslednik Pilsudskega. Predstirin je baje tudi za naslednika staremu predsedniku republike.

Poleg na vojsko se opira rezimska uprava tudi na okolnost, da opozicijske stranke niso edine. Socialisti in kmetiška demokratska zveza so složni, ne marajo pa imeti nič skupnega z nacionalisti desnice, ki smatrajo, da se bo socialno vprašanje rešilo z nasilno izločitvijo narodnih manjšin, tudi Židov, iz gospodarstva. Politično si to meščanski vladni opozicijski tudi mnogo bolj reakcionarni celo kot vladajoči krog in si skuša pomagati na ta način, da jemlje od vsake opozicijske skupine nekaj programnih točk: socialistom razširjenje državnega vpliva na gospodarstvo, kmetom razdelitev dela velenostev v naseljevalne namene, nacionalistom pôsamezne gospodarskopolitične ukrepe proti nepoljskim delom prebivalstva. Trajno pa Pilsudski jevni nasledniki s kompromisi ne bodo izhaljali. pride v kratkem zopet pred odločitev: prehod k odprtki diktaturi ali povratek k demokraciji, v katere imenu je Poljska dobila splet svojo neodvisnost."

Takšno je mnenje "D. P." Ampak Poljska se danes muči, kot že omenjeno, z vprašanjem, ali naj gre z Nemčijo, ali s sovjetsko Unijo. Z obema ne more. Ogniti pa se temu vprašanju tudi ne more, kajti Poljska je steza, na kateri se bosta strela ruski orjak in Hitlerjev mašinski robot, če se namreč Hitler odloči za napad. In odločil se je. Japonska in Nemčija sta v ta namen sklenili zvezo in zdaj vabita vanjo tudi Poljsko. Ali bo vlada v Varšavi toliko naivna, da se bo pustila vjeti v nastavljeni past? Vse je mogoče, in če bo v vado pristala, bo slabo za Rusijo, in še veliko slabše za Poljsko.

### Kdaj se delavstvo zdravi?

Cleveland, O. — Ob čitanju delavskega in drugega časopisa dan za dan mi sili v ospredje vprašanje, kdaj neki se prebudi delavec-trpin in se odresi spon? Mar ne vidi in ne čuti, kako kapitalizem širi svoje kremlje in lovke po vsem svetu? Mar naj se mi delavec vpršo tega pogeznemo v brezvršno udanost? Ali naj morda čakamo, da nas kapitalizem prisili v zdravitev? Mar naj mižimo pred dogodki v Evropi?

Kje tice vzroki, da ameriški delavci korakajo vsaki svojo pot? Morda je vsak posamezen trpin odgovoren za to stanje med nami? Moje mnenje je, da se na združitev vse prepočasi pripravljamo. Izhod za zedinjenje za nas vse je farmarsko-delavska stranka. O nji bi bilo v našem delavskem tisku treba več razpravljati kakor doslej.

### O stranki in stavki

Reading, Pa. — Razkolv v socialistični stranki, ki se je dogodil najprvo v New Yorku maja to leto, je dosegel Pensylvanijo tik v sredini volilne kampanje. V okraju Berks, v katerem je mesto Reading, se je velika večina članov izrekla za referendum proti odstopu iz ameriške soc. stranke in delegatom na državno konvencijo pa dala navodilo, da morajo glasovati proti predlogu za odstop. Ampak eksekutivo soc. stranke v Pa. so dominirali pristaši stare garde in ta je poskrbel, da 35 delegatov iz okraja Berks, ki so bili pristaši takovzvane levice in lojalni soc. stranki, ni bilo priznanih. Tačko je konservativno vodstvo spravilo skozi svoj predlog za odstop iz ameriške soc. stranke in razbilo pennsylvansko organizacijo.

V Readingu je večina članstva sklenila, da zaključka državne konvencije za ločitev ne sprejme in da lokal Berks ostane v soc. stranki. Stari gardi v Readingu ni preostalo drugačje kakor da si ustanovi svojo organizacijo, kar je storila, toda pod pretveto razveljavljanja čarterja stranki zvesteza lokalna, namesto, da bi priznala, da se večina članstva in delavstva ne strinja z njenim zaključkom.

Pri zadnjih mestnih volitvah je kot znano zmagača takrat še enotna soc. stranka. V letosnjem notranjem strankinem sporu pa so šli vsi mestni oddorniki — razen enega, na stran stare garde. Nezadovoljstvo z njimi je nastalo kmalu po volitvah, ker so ohranili v službah precej takih ljudi, ki so bili vse življene sovražniki soc. stranke in tudi najemali same take. Na krítike so odgovarjali, da pri najemanju upoštevajo edino sposobnost, neglede h kateri stranki kdo prida. Republikanci in demokrati se ne ravnajo po tem pravilu, ampak najemajo samo svoje ljudi, ki so zvesti organizaciji, katera jim je pripravljala službo. Nu, s časoma je tudi v Readingu dobil mestne službe pod socialistično-administracijo precej socialistov. V jeseni pa, ko se je na sklep državne konvencije z manipuliranjem odbora izvrnil razkol, so začeli mestni komisarji odslavljati iz službe vse tiste, ki so ostali zvesti ameriški soc. stranki. Med odslovljanimi je tudi podpisani, dočim so drugi Slovenci zaradi služb prestopili v novo organizacijo, ki jo je ustanovila stará garda.

Pri prošlih volitvah 3. novembra ni bil v okrajne uradne izvoljen noben kandidat na socialističnem tiketu — deloma zaradi Rooseveltovega plaza, a tudi razkol je pomagal do poraza. Iz istih vzrokov sta bila izgubljena oba socialistična mandata v državnem zboru.

Pennsylvanska ločena skupina je zdaj samostojna. Pri zadnjih volitvah je imela kandidate pod označbo Socialist Party. Kaj stori v bodoče, ne vem. Možno je, da bo za slično Labor Party, kot jo imajo v New Yorku. Newyorčani so nam predbabovali, da smo komunisti. Posebno New Leader nas je imel v želodcu. Ampak mi smo agitirali kot socialisti in volili kot socialisti, dočim so starogardisti v New Yorku zavrgli svoja prejšnja delavska gesla in agitirali za demokratične kandidate.

Stavka nogavičarjev traja tuže od 1. oktobra. Pet tisoč delavcev je prizadetih. Nekemu moškemu, ki je šel na delo, je vrgel nekdo kos opeke na glavo, če pet dnj je podlegel poskodbi. Tudi ena ženska je izgubila življenje zavoljila stavkovnega boja. Ker je družba insistirala, da hoče protekčijo za skebe, je govor našel na lice mesta državno policijo, da uspostavi mir, toda namesto tega so policiji pretepal stavkarje in metalni vanje solzavice, kar je delavce tako razčarlo, da so enega policaja, ki jim je prišel v pest, do dobrega zmikastili in pravijo, da ne bo več zdrav. Na obilico protestov je govor našel svojo policijo odpoklicati, unija pa mu je obljubila, da bo skrbela za mirno piketiranje, in da ne bodo na-

padali stavkokazov. Ko so dejki nji je le za business, za bogastva, ki si jih je nakupila v Španiji in pa za vlado. Cerkve hoče, da španski ljudi ostanevnevedno in da bi se naprej garalo za lakomne trote.

Proletarci in čitatelji želim srečno Novo leto!

Anton Tratnik.

### Frank N. Trager nameščen v uradu soc. stranke

Eksekutiva soc. stranke je imenovala Frank N. Tragerja tajnikom za unijske in organizatorične zadeve. Njegov urad je v glavnem stanu stranke. Trager je bil do zdaj tajnik socijalistične organizacije v New Yorku. Prej je bil pomočni profesor filozofije v Hopkins univerzi. V socialističnih organizacijah je že dolgo aktiven.

### PROSVETNA MATICA

V fond Prosvetne matice JSZ so vplatala društva, socialistični klub in druge organizacije v juliju, avgustu in septembru kot sledi:

Stev. društva in kraj

1. SNPJ, Chicago, Ill. \$ 3.00

10. SNPJ, Rock Springs, Wyo. 3.00

36. SNPJ, Wilcox, Pa. 3.00

47. SNPJ, Springfield, Ill. 6.00

64. SNPJ, Glencoe, O. 6.00

55. East Palestine, O. 3.00

59. SNPJ, De Pue, Ill. 3.00

65. SNPJ, Breezy Hill, Kans. 3.00

81. SNPJ, Red Lodge, Mont. 3.00

101. SNPJ, Grays Landing, Pa. 1.00

132. SNPJ, Klein, Mont. 3.00

244. SNPJ, Kaylor, Pa. 3.00

267. SNPJ, Kemmerer, Wyo. 3.00

275. SNPJ, Maynard, O. 3.00

314. Buhl, Minn. 3.00

388. SNPJ, Purglove, W. Va. 3.00

389. SNPJ, Cicero, Ill. 3.00

600. SNPJ, Johnstown, Pa. 3.00

Federacija SNPJ, Fayette-Green Co., Pa. 3.00

48. SSPZ, Arma, Kans. 3.00

181. SSPZ, Power Point, O. 3.00

220. SSPZ, Detroit, Mich. 3.00

10. JPZS, Sheboygan, Wis. 6.00

2, SDZ, Cleveland, O. 3.00

KLUBI JSZ.

1. Chicago, Ill. \$ 3.00

3. Oglesby, Ill. 1.00

11. Bridgeport, O. 6.00

69. Hermitage, Pa. 2.50

114. Detroit, Mich. 3.00

DRUGE ORGANIZACIJE IN POSAMEZNIKI

Soc. pevski zbor "Sava", Chicago, Ill. \$ 2.00

Pevski zbor "Planinska roža", Milwaukee, Wis. 3.00

Pevski in dram. druž. "Soča", La Salle, Ill. 3.00

Soc. pevski zbor "Svoboda", Detroit, Mich. 3.00

Pevski druž. "Triglav", Kirkland Lake, Ont. Canada 5.00

Dram. druž. "Naša zvezda", Euclid, O. 6.00

Joseph Bubnick, Trinidad, Colo. 1.00

Skupaj \$123.50

TAJNISTVO P. M.

### DR. F. PAULICH ZOBOZDRAVNIK

Ordinari vsak dan razen sreda od 9. ujutri do 9. zvečer.

V nedeljo po dogovoru.

PHONE: CICERO 610

2125 SO. 52ND STREET

CICERO, ILL.

### PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNI

# Ameriški družinski koledar

letnik 1937 zdaj razpošiljamo

Razveselil bo vsakega, ki mu je za dobro štivo.

Ne samo, da je bogat po vsebinu, ampak je ta vsebina bojevni klic delavstvu proti vsem sovražnikom ljudskih koristi.

Zanimive so v tem letniku ilustracije proti fašizmu, vzete iz evropskih, ameriških in južno afriških revij ter časopisov.

## Povestni del

V tem letniku so zastopani vsi naši redni sotrudniki in nekateri, med njimi Milan Medvešek, prvič. V leposlovnem delu so slediči spisi:

Etbín Kristan, "Zenin se je vrnil"; Katka Zupančič, "Ena sama črka"; Ivan Jontez, "Polnočna dogodivščina"; Ivan Molek, "Lumberjack"; Anton Slabe, "Na fronti"; Janko Zega, "Obujen spomin"; Louis Beniger, "Peter Ponikvar"; Frank Česen, "Trije bratje"; Milan Medvešek, "Hunký Bill garac Turoc"; Frank S. Tauchar, "Značilen pogreb"; Angelo Cerkvenik, "Stari greh"; Vladimir Rijavec, "Šest bajonetov"; Arkađij Averčenko, "Božični deček"; Ivan Vuk, "Zlata dežela, imenovana Ophir"; Kurt Tuchofsky, "Mesto v raju".

## Opisi in članki

S članki so v tem letniku zastopani Angelo Cerkvenik, Etbín Kristan, Anton Garden in Frank Zaitz. Članka slednjih dveh sta ilustrirana s slikami, ki predstavljajo brutalnost in teror v fašističnih deželah. Kristanov članek obravnava problem privatne svobode pod socialistom in Cerkvenik pa posledice brezposelnosti med mladino. V članku "Staro v boju z novim" razpravlja Anton Garden o sedanjih trenjih po svetu. Frank Zaitz podaja pregled odnosa med deželami in tekme v pripravah za klanje in rušenje.

## Dežela "solnčnih rož"

Anton Šular je za ta letnik priredil zgodovino slovenskih naselbin in Slovencev v Kansusu. Z ilustracijami vred obsegajo 36 strani. Nedvomno bo njegov spis zanimal ne samo Slovence v Kansusu in tiste, ki so nekoč živelii v državi "solnčnih rož", ampak tudi tisoče drugih citateljev. Njegov spis je važen prispevek k zgodovini ameriških Slovencev in ima torej veliko vrednost tudi s tega gledišča.

## Razni opisi

Frank Česen v posebnem članku opisuje znano podvzetje Slovencev v Detroitu, ki se je ustanovilo za izdelovanje avtov "trailarjev". Ivan Vuk je po Sven Hendinovi knjigi, pod naslovom "Mož na mesecu" priredil spis o lumi. Dalje je v koledarju članek o knjižnicah, statistični pregled svetovnih in drugih jezikov, iz katerega je razvidno, da je ruski drugi največji na svetu, ki pa kljub temu še vedno ni "svetoven" v smislu, kakor so angleški, nemški in francoski, čeprav se z njim shaja na "Sestini zemeljske obale". Leo Poljsak je zastopan v tem letniku z opisom pevskega zobra "Zarja", ki je slavil lani svoj jubilej dvajsetletnice.

## Pesmi in drugo

S pesmami so v tem letniku zastopani Katka Zupančič, Tone Seliškar, Mile Klopčič, Tone Maček, Fritz Brainin, Victor Hugo, Ivan Vuk, Shakespeare in par drugih.

Koledarski del vsebuje godovnik, datume in razne druge koledarske podatke, našle diplomatskih zastopstev, našle jugoslovenskih podpornih organizacij, kratek pregled podatkov o svetovni vojni itd.

Na ilustracijah je ta letnik izredno bogat. Stanley Zele je v njemu zastopan s petimi originalnimi slikami.

*Iz te vsebine je razvidno, da je tudi ta letnik vreden slovesa, ki si ga je pridobil Ameriški družinski koledar tu in v starem kraju. Vezan je v platno kot običajno.*

*Razveselite z njim svoje v starem kraju. Pošljite nam njih naslov in vsoto \$1. Poštino plačamo mi.*

Vsa naročila za koledar naslovite:

**PROLETAREC**  
2301 So. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

## Kaj bo storilo ameriško delavstvo v politiki po "svoji" zadnji "zmagi"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Delavstvo se bo moralno terjati boriti vzdolj svoji "veliki politični zmagi" kakor doslej. Jasno je, da niso zmagali delavski interesi, ampak tisti, ki so pripravljeni dati delavcem nje drugačia kakor drobtine, tako odločno vprašajo zanje.

Spoznavanje, da je bila zmaga Roosevelta za unijo kvečljemu le "moralna" zmaga, je vzdolj, da je dobilo gibanje za neodvisno delavsko politično akcijo proti obema kapitalističima strankama kmalu po zadnjih volitvah precejšnjo pozornost.

### Minnesota in Wisconsin

Taka stranka je že utrjena v Wisconsinu, posebno v Minnesota. V slednji državi so socialisti že pred leti opustili politično akcijo pod svojim imenom, razen za predsedniškega kandidata. V minnesotski Farmer-Labor stranki deluje množica ljudi, ki so bili nekoč prav

tako delavni v socialistični stranki. Poskrbeli so, da je njihova reorganizirana stranka sprejela tudi program, ki ga lahko stejemo za program socialistične gradualne ekonomske akcije.

Wisconsinska progresivna stranka, kateri so se za politično akcijo minulo poletje pridružili tudi socialisti, je za dalekosežne socialne reforme, ni pa se pripravljena sprejeti načelo socialistacije in gesla "produkacija za potrebo". Pač pa je za državna podvzetja, ki bi po mnenju LaFolletteove frakcije progresivce lahko primorala privatna podjetja na kapitalizacijo. Prav tako bi po njenem tolmačenju lahko zavili vrat privaten izkorisčanju reformističnih zakoni, ki bi onemogočali velike profite.

### Newyorška Labor Party

Kakor goba po dežju je v prošli volilni kampanji zrasla v New Yorku Labor Party. Na

stala je deloma kot posledica razkola v newyorški socialistični stranki in deloma kot koncesija preje socialistično osredotočenih unij stari gardi socialistične stranke. Toda ta Labor Party ni imela svojih kandidatov, ampak je prevzela za napisle svoje liste tri glavne kandidate demokratske stranke: Roosevelt, Garnerja in Lehmana. Niti eden teh ni socialist. Niti eden izmed njih ni pristal socialistične ekonomske akcije. Vsi trije so za utrditev kapitalističnega sistema. To naj bi se doseglo s primernimi regulacijami in reformami. Ta delavška stranka je dobila na svoji listi za omemljene tri demokratske kandidate okrog četrtega milijona glasov. Ampak radi tega ni nič bolj delavška, kakor demokratska stranka in demokratični kandidati, katere je pomagala izvoliti. Dobila pa je s to listo legalno priznanje, da je politična stranka z imenom Labor Party. Zdaj je

OVERTHROW THESE BURDENS!



## OUR FALCON CORNER

We are all anxiously waiting for Sunday, Dec. 20. All of the juvenile members of the SNPJ district Federation in the Chicago area, are just as anxious as the Red Falcons. The reason for all this anxiety is the Christmas Party which the District Federation of SNPJ Lodges are giving for the juvenile members. The Falcons are the only organized Slovene children's group have been asked to present a program, with the exception of speakers.

In a little better than a month we lined up a dandy program. We hope that it will satify the audience. Besides all our Falcon members, Louis and Ann Beniger have worked diligently with preparations for this Christmas Party program.

Now, for our program. We've told you already that our opening number will be a Memorial Song sung by the entire Falcon chorus; Tony Podbevsek will recite a memorial to the children who were killed in the Spanish Civil War. Mitzie Owen will accompany the chorus at the piano.

The second number on the program will be a Slovene recitation given by Marya Omahen. "Po zracni valovih" by Anna P. Krasna, is the title of her recitation.

Red Falcons on the Air will be the third feature on the program. It will be broadcast over radio station S. N. P. J. Boyan Aleš is the announcer. The broadcast consists of the following numbers:

1. Duet — Jackie Kopach.
2. Duet, "My Pa Says" — Helen Pavlin, Conrad Ladstatter.
3. Slovene Recitation "Ocka Miklavž" — Robert Skavich; (Katka Zupančič).

4. Accordion Duet "My Treasure" — Josephine Pluth, Elsie Krek.
5. Tap Dance — Angeline Pluth; (Accordion accompaniment — Josephine Pluth.)

6. Recitation "Tega pa ne" — Jennie Simenc; (Albin Cebular).
7. Accordion Solo "Beautiful Days" — Elsie Krek.

8. Vocal Solo "The Worried Swain" — Bobby Krek.
9. Girls Double Quartet (a) Zima; (b) Lahko noč — Helen Dresher, Elsie Krek, Helen Pavlin, Francis Saitz, Irene Svetlik Elvira Skavich, Josephine Pluth and Elaine Turpin.

10. Mexican Dance. Dorothy Sulman.

11. Piano Duet Comedy Over.

### Vabilo na letno sejo društva "Moxham"

Johnstown, Pa. — Članstvo samostojnega slov. bratskega podp. društva "Moxham" naznjam, da se bo letna seja vršila v nedeljo 27. decembra točno ob 2. pop. v Highland Park dvoranji. Na dnevnem redu bodo volitve odbora in druge važne zadeve. Pridite na to sejo, da bomo vsaj enkrat v letu vsi skupaj. Z ostalimi se bo stopalo po pravilih. Ce je kdo pravila izgubil, dobi lahko nova, da ne bo nikakega vzroka za izgovore.

Naj tu omenim še žalostno poročilo, da sta to leto premisla iz naše srede dva člana. Anton Dime in sicer 1. novembra Anton Dime in 1. decembra pa Joseph Kosmatin. Oba je ugonobila pljučica. Naj bo omenjen še žalostno poročilo, da sta to leto premisla iz naše srede dva člana. Anton Dime in sicer 1. novembra Anton Dime in 1. decembra pa Joseph Kosmatin. Oba je ugonobila pljučica.

Vsem članom vesel Božič in srečno Novo leto!

Joseph Rogel, tajnik.

### Zabava v Collinwoodu na božični dan

Cleveland, O. — Klub št. 49 JSZ priredi na božični praznik v petek 25. decembra veliko zabavo v obeh dvoranah Slovenskega delavškega doma na Waterloo Rd. Ta veselica bo prvovrstna. Godba bo igrala za stare in mlade in vstopnice so samo po 25c.

Rojaki, pride vsi na zabavo na našega kluba, kajti pričeli boste v družbi, ki bo prijetno za vse in ob enem pa bo njen prebiteit porabljen izključno v korist delavškega gibanja.

Theresa Gorjanc, zapisnika.

### Sestanek članstva klubov JSZ in P. M. bo Waukeganu

Waukegan, Ill. — Prihodnja konferenca klubov JSZ in P. M. bo Waukeganu. — Prihodnja konferenca klubov JSZ in društva Prosvetne matice se bo vršila v nedeljo 18. aprila v tuježnjem Slovenskem narodnem domu. Njen dnevni red bo objavljen pozneje. Prosimo društva in klube, da ta datum vzamejo na znanje, kajti konferenca 18. aprila bo važna in se pričakuje nanjo veliko udeležbo.

— Odbor.

### Jetika koji najbolj med manualnimi delavci

Chicago. — Ker pada datum naše redne seje v decembru na Božič, se bo vršila večer prej, to je, v četrtek 24. decembra v Slov. del. centru. Volitve odbora se ne bodo vršile na tej seji, kajti to bo predvsem družbeni sestanek, na katerega so vabljeni vsi člani in članice kluba št. 1, pevškega zobra "Sava" in prijateljev. Njeni voditelji pa bodo članstvo pripravili na ta nadaljnji umik iz socialističnega gibanja.

Theresa Gorjanc, zapisnika.

### Sestanek članstva klubov JSZ in P. M. bo Waukeganu

Chicago, Ill. — Ker pada datum naše redne seje v decembru na Božič, se bo vršila večer prej, to je, v četrtek 24. decembra v Slov. del. centru. Volitve odbora se ne bodo vršile na tej seji, kajti to bo predvsem družbeni sestanek, na katerega so vabljeni vsi člani in članice kluba št. 1, pevškega zobra "Sava" in prijateljev. Njeni voditelji pa bodo članstvo pripravili na ta nadaljnji umik iz socialističnega gibanja.

Theresa Gorjanc, zapisnika.

### G. O. P. isče novega vodjo

Stara garda republikanske stranke je od vseh plati kritizirana. Njena "mladina" in "liberalni republikanci" zahtevajo, da se mora staro garda umakniti. Ampak kdo je boljši od nje, vprašuje ona. Pa ne vedo in zahajajo le, da pride na krmilo stranke kdo drugi, pa magari slabši, samo da bo drugi.

— Odbor.

## Nazadnjaški Los Angeles izvojeval občinsko elektrarno

Los Angeles je skoro v vsem oziru reakcionarno mesto. Klub temu pa je njegovo prebilstvo na nedavnem referendum odločilo v razmerju dva glasova proti enemu, da mesto prevzame privatne elektrarne in plinarne ter jih razvija v področju občinskega lastništva vsemu prebilstvu v korist. Veliki električni mesto dobivalo iz zvezne elektrarne pri Boulderu.

## Tiskovni fond Proletarca

VIII. IZKAZ

West Allis, Wis. Po \$1: John Branigan; Frank Zajec in John Lenko; po 60c: Lambert Bolkar in Joseph Radelj; po 50c: Math Smale in Lou Novak; Frank Oblick 30c; po 25c: Lawrence Zaver, Frank Kole, Ermene, Martin Ročić, Louis Tesovnik, Joseph Bačun, Frank Medved in Anna Švigelj; neimenovan 10c, skupaj \$7.85. (Navdal Jos. Radelj na Naprejje veselici.) Milwaukee, Wis. Klub št. 37 JSZ \$5: neimenovan 25c, skupaj \$5.25.

Rillton, Pa. Louis Podbevsek 25c. Skupaj v tem izkazu \$13.25. Prejšnji izkaz \$575.38, skupaj \$588.63.

## FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1384

Prična in okusna domača jedilja. Čene smerne. Postrežba tečaj.

### BARETINCIC & SON

Tel. 1475  
POGREBNI ZAVOD  
424 Broad Street  
JOHNSTOWN, PA.

Milwaukee Leader  
Največji ameriški socialistični dnevnik. — Naravnina: \$6.00 na leto. \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.  
Naselj. 540 W. Juneau Ave.  
MILWAUKEE, WIS.

## THE INTERNATIONAL TENSION FOR WAR IN EUROPE IS GROWING

The peoples of the world are paralyzed with fear of another and more devastating war in Europe. "Need there be war? Will there be war?" they cry. To the first query, "Need there be war?" none but a madman would answer "Yes." And the theory is growing that the two fascist dictators, Hitler and Mussolini, are such madmen. To them war may prove necessary and inevitable, as they are with poor economic conditions and growing unrest at home.

To the second query, "Will there be war?" only time will give the answer. Competent observers say, "No, there will be no war if Great Britain mobilizes her people and the peoples of the other war-hating, peace-loving nations behind a definite and consistent plan of peace." These same observers are of the opinion that such a program on the part of Great Britain could have averted the frightful days of 1914-1918. Will Great Britain assume her responsibility today, and step forward as the savior of Europe?

The most obvious war danger comes from the vast re-armament program carried on by the Hitler government. Surface indications point to an attack by Germany upon Soviet Russia. Yet Russia has demonstrated her invincibility. Her defenses on both the European and Far Eastern borders are strong. Her air force is the best. Her people, trained in the cause of communism, can be expected to fight furiously against a fascist invasion of their soil.

Thus, Hitler might well attempt to use diplomatic intrigue to isolate Russia on one side and France on the other, rather than engaging in armed conflict against either or both nations. Such a policy, however, would not help Hitler's prestige in Germany, for without the prospect of territorial expansion, the "blood and soil" doctrine that the Germanic race has a right to rule the world by virtue of inborn superiority of blood begins to lose its appeal.

## Activities Of Our English Section In Cleveland

Cleveland, O. Our English Section of branch No. 27 JSF decided at one of its meetings 'not so long ago, to hold some sort of an affair to raise money for the Sustaining fund of Proletarec and the National Office of the Socialist Party.'

Our first attempt in this line was the presentation of a short play with a social following. The committee and the players had approximately two weeks in which to make preparations for the entire affair.

As chairman of the committee, I want to thank Polly Selan, Frank Kerzinski, and Andy Turkman for making a good job of it, and also the other members that gave us their valuable assistance, among them

Hitler faces much the same situation that Mussolini faced in 1935, when he led the war on Ethiopia in order to avert collapse at home. Shortage of food and raw materials, coupled with high prices, high tariffs, stupendous deficits, and high interest rates leave Hitler, as well as the heads of Poland and lesser European powers, no alternative to revolution but war.

International tension is growing due to the willingness of the German and Italian dictators to run all risks rather than relinquish their hold on the people. Hitler and Mussolini have given military aid to the Spanish fascist rebels because neither dictator dares face the effect on their own people of a victorious resistance by the Spanish people to the military plot of Spain's fascist generals. Such a victory would have its repercussions in fascist lands, where talk of revolt would spread quickly.

To date, England has not taken a strong position for peace. She was weak in the Ethiopian crisis, and she

clamped down an embargo on Spain which has prevented the lawful Spanish government from obtaining supplies. Yet she has vigorously protested against the slanders breathed against her by high German officials, and she cannot but heed the growing German-Italian-Japanese entente. One hopes that there is yet time for her to save a world situation which holds but one bright spot: The citizens of the Western Hemisphere of both North and South America, do not want war. The present Pan-American Peace Conference, and President Roosevelt's attendance there, will greatly further the cause of world peace.

There can be little doubt, either, of sentiment here in the United States. Our nation, our people, hate and abhor war. We do not seek war, and we do not want to go to war. One experience was enough. Only in case of invasion of our own soil, do the American people want to take up arms. Our soldiers do not belong to toil, whether on farm or in workshops, far beyond the point at which toil is satisfying, or self-developing, or even socially valuable. Until the more recent decades it may have been true that production was insufficient for an equitable system of distribution of the world's material good to meet the need of all; but current figures for the total national income of the United States show that the super-efficient machine production of the 20th century would more than suffice fully to pass material welfare around in this country.—Bertram Benedict, in The Larger Socialism.

"The depression is over." The trouble with the 20,000,000 still on relief in they don't know it yet.

## AN APPEAL FOR AID TO THE HEROIC SPANISH WORKERS

### There Is Plenty For All If Rightly Distributed

The outstanding virtue which most Socialists claim for this program (the Socialist program) is the abolition of the unhappiness due to the present inequitable distribution of material welfare. Concerning the virtues of any possible rearrangement of society's wealth looking toward such an end, there can be little dispute. At one end of our social scale, the few roll in wealth well-nigh beyond even their most extravagant desires, while at the other end the many stoop under poverty incapable of satisfying even their scantiest demands for a happy existence. At the top, many are enabled to enjoy life without performing irksome labor, or by performing labor of little value to the community; and at the bottom, by far the larger proportion of mankind is compelled to toil, whether on farm or in workshops, far beyond the point at which toil is satisfying, or self-developing, or even socially valuable. Until the more recent decades it may have been true that production was insufficient for an equitable system of distribution of the world's material good to meet the need of all; but current figures for the total national income of the United States show that the super-efficient machine production of the 20th century would more than suffice fully to pass material welfare around in this country.—Bertram Benedict, in The Larger Socialism.

The executive committee of JSF office which in turn forwarded it to Dubinsky Fund in New York. Last week hundreds of letters were mailed to all lodges of friendly fraternal societies, urging them to solicit contributions. The English Speaking lodges were also approached with the following letter:

"In behalf of the valiant Spanish workers and peasants who are giving their lives for their liberty and freedom in the most heroic struggle against the monster of Fascism, we are appealing for your most generous collective and individual support. In their darkest hour they are appealing to the working-class of every country and to all liberty-loving people for moral and material support. They are fully entitled to our most generous aid, for they are giving their lives not only for a free and truly democratic Spain but for our freedom, in the widest sense, as well."

"The present civil war, as you know, is the result of the fascist attempt to overthrow the legitimate and democratically elected liberal government. The Spanish reaction, which for centuries freely bled, oppressed, murdered and ground the poor masses, could not even bear thought of seeing the oppressed

Eugene V. Debs.

### On Relief

Bobby (short of money)—Say, dad, have you any work you'd like me to do?

Father (taken by surprise)—Why no but—  
Bobby—Then how about putting me on relief?

## MEDLEY OF NEWS FROM EUROPE

### By Norman Thomas

It is a strange and desperately important medley of news that comes to us from Europe; a new and more democratic Constitution in Russia but the old methods against alleged Trotskyites and still only one legal party; a fresh Nazi denunciation of "capitalism" and announcement of new state controls; Norway's gallant award to the Nobel prize to Ossietzky; Great Britain rocked and partially paralyzed by a crisis arising out of the King's romance who recently abdicated; France still tied to a so-called neutrality program in Spain by fear of war or fascist uprising at home; the well-known moribund League of Nations frightened by Spain's appeal for the justice to which she is entitled under the Covenant; but good news from Spain itself where Franco has not made real gains for a month in the capture of Madrid which military observers once believed inevitable—this despite his open recognition by Mussolini and Hitler.

That record which Leon Blum well knows, is one reason why American workers cannot share his professed desire for, or hope in, some vague Anglo-French-American alliance or understanding as a guarantee of democracy and peace.

## SEARCHLIGHT

By  
DONALD  
J.  
LOTRICH

Speculation is going the rounds as to the real reason for King Edward's abdication. Surely, with a great empire at his feet Edward Windsor could have arranged to assume Mrs. Wallis Simpson as his friend. It's been done before. Only a few years back King Carol of Rumania brought his female friend from exile to sit with him by his throne. And "ditching" a legally constituted wife ought to be harder than merely wanting to annex one. What I mean to say is that in the millions of columns of printed matter devoted to the abdication the true story, the real reasons for Edward's departure has not been told.

I suppose it wouldn't be amiss if we did a little speculating with the millions of others. Could it be that Edward Windsor saw the handwriting on the wall? That he recognized the advent of a fierce struggle of two diametrically opposed forces which might culminate in rituals similar to some of the past king's happenings? Was the "voluntary" retirement forced upon him by the die-hard conservatives because they feared his liberalism might swing the masses from the old conventional manners to some more thoughtful, more radical, more beneficial for the great masses? Or was it his insensibility, his playboyishness? A crisis arose, alright, but labor gained little from it for its cause. Outside of a few requests for a republican form of government from labor's parliamentarians the great majority of workers were swept off their feet with sentimentalities and sympathies for the "playboy king."

We mustn't forget to invite you to attend the annual Juvenile Xmas Party which will be held at the S.N.P.J. Hall, 27th St. and Lawndale Av. Sunday, December 20. The event is scheduled by the Chicago District Federation of S.N.P.J. and our own Falcons will produce most of the program. It is desirable that a good attendance be had. Admission is only 25¢ with courtesy tickets.

Chicago's Socialists are assisting in the WPA sit-down strike at the Merchandise Mart. A group of W.P.A. artists, players, writers, etc., who have been laid off marched right to the WPA headquarters at the Mart and refused to leave until some assurance were gotten to secure work for them. Our active county comrades were called to assist in picketing. The Illinois Workers' Alliance is doing a fairly good job to organize the WPA workers. Reports coming to us indicate that WPA workers are more willing to listen now than a year ago, because now the WPA is terminating its career and they have just awakened to the fact that they will be laid off with no other place to go to work.

Hence, the interest in the IWA. Incidentally the IWA in Cook County is now stronger in membership than ever before with these additions from the WPA ranks. We only hope that their ranks will continue to grow.

## A WRONG SOCIAL SYSTEM

To take advantage of our fellow men, in big things, in little things, and in things that are of no importance, is not real human nature. Self-preservation only manifests itself in a detrimental way to others when right relations do not exist. Bring the song birds of the field together and take a look at them. Each one as sleek as the rest each one as well nourished.

There is enough and to spare for all, and as robins do not prey on robins, nor larks on larks, they are not like human species, some rich and most of them poor. With the humans there is also enough for all. Victor Hugo said that we produce wonderfully but distribute abominably. It is true. We produce in abundance. But when it comes to the

NOTE  
More English reports and  
Articles on Page 5.

## NEWS FROM BARCELONA

The Mexican consul in Barcelona, Jose Ruben Romero, has expressed through the press the sympathy of his country toward the Spanish workers in their struggle. Mexico is on the side of anti-Fascist Spain.

"In Mexico there are only two workers' parties, the Socialist party and the Agrarian party. Their conquests can never be snatched away from them, since they are perfectly armed and disposed to defend everything they have won."

"Every Mexican worker has augmented his day's work by two hours so that the proceeds of his labor can be sent to help his brothers in Spain."

"Mexico is helping and intends to continue helping the heroic anti-

## THE ALP MUST BECOME A REAL LABOR PARTY

By Norman Thomas

Socialists throughout the entire country who are interested in the general problem of a farmer-labor party and Socialist relation to it ought to understand the facts about the American Labor Party in New York.

Originally it was a party incorporated by certain trade union leaders. One reason—indeed, the chief reason—for the original formation of the ALP was simply and solely to help Roosevelt. Another reason, however, was honest interest in a labor party and this interest is real and increasing among the workers in New York. The strength of the ALP, as the vote showed, was chiefly in New York City and Rochester. In most upstate counties, in spite of all the money the ALP spent and in spite of the fact that it only asked workers to vote for those for whom they had intended to vote anyhow under another label, they did not equal our Socialist vote.

The ALP now refuses to admit any existing parties, but will require that individual members renounce all existing parties. The Socialist as well as the Republican. (Under this order, the People's Party, led by Louis Waldman, has had to dissolve as a component political part of the New York ALP. It was established by the "old guard" group in New York after the split at the Socialist Party convention in Cleveland this year.—Editor's note.) A decision like this in the long run will deprive the ALP of useful leadership in the promotion of a real labor party. It will make it easier for a time for a few leaders to manipulate the party for various political bargains. Members of the unions affiliated with the

### Machines Now Run the World

One electrical firm has in ten years produced the man-power of 160 millions.

A mechanical digger does the work of 15,600 navvies.

One man in a modern flour mill can do by machinery as much as 8,000 hand millers.

A mechanical stoker made by eight men in eight days displaces forty stokers.

Machines can make calculations so intricate that mathematicians are baffled. They wrap chocolates, arrange cigars, grade fruit and vegetables faster than fingers can work and minds can grasp. They detect flaws that escape the human eye.

The machine has brought to the world abundance and cheapness. But the price . . .

